

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI

OLIJ VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI

MUTAXASSISLIKNING NAZARIY MASALALARI

(XITOIY TILJ)

FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:

200000 – San'at va gumanitar fanlar

Ta'lim sohasi:

230000 – Tillar

Mutaxassislik:

70230101 – Lingvistika (sharq tillari bo'yicha)

Toshkent-2021

REPUBLIC OF INDONESIA
MINISTRY OF EDUCATION AND CULTURE
NATIONAL CENTER FOR CURRICULUM DEVELOPMENT

Director of Curriculum Development
National Center for Curriculum Development

A large, stylized handwritten signature in blue ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke.

A smaller, more compact handwritten signature in blue ink, appearing to be a name.

Fan/modul' kodi	O'quv yili	Semestr	ECTS – Kreditlar	
LNMI04	2021-2022	1	4	
Fan/modul' turi	Ta'lim tili		Haftadagi dars soatlari	
Majburiy	O'zbek/rus		4	
Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)	
1. Mutaxassislikning nazariy masalalari (Xitoy tili)	60	60	120	
2.	I. I. Fanning mazmuni			
Fanni o'qitishdan maqsad – mutaxassislik sohasidagi ilmiy qarashlar, turli munosabatlarning o'ziga xos jihatlari, ularni baholashning ilmiy asoslari, mutaxassislik sohasiga oid ilmiy markazlar, ularning fan rivojiga qo'shgan ulushi, mutaxassislikdagi eng yangi yo'nalishlar va ularning istiqbollari, mutaxassislikning tugun va yechimlari xususida magistr'larga ma'lumot yetkazishdan iboratdir Fanning vazifasi - talabalarning quyi kurslarda xitoyshunoslik yo'nalishidagi bilimlarini to'ldirishni o'z ichiga oladi. “Mutaxassislikning nazariy masalalari” o'quv fanini o'zlashtirish jarayon magistrlari: - o'qitilayotgan sharq tilining nazariy masalalari, asosiy sharq tilining durtillari orasida tutgan o'rmi, ushbu tilda yaratilgan yozma manbalarga tasniyondashish, yozma manbalarning til xususiyatlari, o'qitilayotgan sharq tilini asosiy manbalari, yozma adabiy tilning yuzaga kelishi va uning tarixiy takor haqida <i>tasavvurga ega bo'lishi</i>; - o'qitilayotgan sharq tilining taraqqiyot qonuniyatlarini, o'qitilayotgan tilni kerakli masalalarini aniqlash, o'qitilayotgan sharq tili muammolarini tadqiq et uchun zarur materiallarni izlab topish, tasnif qilish va tizimli asosda tahlil qilish va ulardan <i>foydalanish</i>; II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) III.I. Fan tarkibiga quyidagi ma'ruza mavzulari kiradi: 1 - mavzu. Fan sifatida xitoy tilining yuzaga kelishi.				

Xitoy tilining paydo bo'lishi va shakllanishi, glotogenzi bilan bog'liq masalalariga oid qarashlar haqida ma'lumot beriladi   2 - mavzu. Qadimgi Xitoy mumtoz asarlar tili.   Qadimgi xitoy madaniyati tili tarixi haqida ma'lumot beruvchi shox asarlar shujin, shujin, i jing, yuyjing, zou Juan, syao Juan yozuvi haqida ma'lumot beriladi   3 - mavzu. Konfutsiy asarlar tili.   konfutsiyning lun yuy asari, shuningdek, u asar haqida bitilgan sharxlar, bugungi O'zbekistonda Konfutsiy asarini o'rganish bo'yicha amalga oshirilgan tadqiqotlar haqida ma'lumot beriladi.   4 - mavzu. Xitoy tili rivojida fan maktabi mutafakkirlarining tutgan o'rni.   legizm maktabi va u maktabga mansub mutafakkirlarining xitoy tili ni islox qilish va rivojlantirish bilan bog'liq qarashlarini o'rganadi   5 - mavzu. Xitoy tilining rivojida Modi (logik)maktabi mutafakkirlarining tutgan o'rni.   modi- maktabi va uning izdoshlarining xitoy tili ni rivojlantirish bilan bog'liq falsafiy-g'oyaviy qarashlari o'rganiladi   6 - mavzu. Qadimgi Xitoy tili terminlariga oid qarashlar.   til terminologiyasi nuqtai nazardan xitoy tilida uchraydigan termin va atamalar tasniflanadi, terminlarning takomil masalasi, ma'no o'zgarishlari bilan bog'liq jixatlari o'rganiladi   7 - mavzu. Xitoy tili davrlashtirishga oid nazariy qarashlar.   xitoy tili ni davrlashtirish bilan bog'liq xitoy , g'arb va rus- sovet sinologlarining qarashlari , uning bilan bog'liq bugungi yuzaga kelayotgan baxs munozaralar o'rganiladi.   8 - mavzu. Xitoy leksikologiyasiga oid nazariy qarashlar.   xitoy tili leksik qatlamlarida uchraydigan va o'zlashgan leksik birliklar, ular haqidagi nazariy bilimlar, xitoy tilida mavjud lug'atlar, lug'at turlari va axamiyati, leksikologiya fanining fundamental asosini tashkil qiluvchi antonim, sinonim, omonim so'zlar, shuningdek, chet tillardan o'zlashgan so'zlar ma'no semantik xususiyatlari , vennyamizmlar haqida keng ma'lumot beradi   9 - mavzu. Xitoy stilistikasiga oid ilmiy qarashlar.   Xitoy stilistikaning fan sifatida yuzaga kelishi: turlari, uslublari, stilistikaning tili qurilishidagi axamiyati, stilistika haqidagi nazariy bilimlar, xitoy tili stilistikasining xususiyatlari haqida ma'lumot beriladi   10 - mavzu. Xitoy tili morfologiyasi va xususiyatlari.   Morfologiya haqida umumiy tushunchalar beriladi. Xitoy tilida. Morfologiya masalasi, o'rganilishi, uning haqidagi xitoy tilshunosligining zamonaviy qarashlari, g'arb va rus- sovet sinologlarining g'oyalari haqida ma'lumot beriladi   11 - mavzu. Xitoy morfologiyasiga oid nazariy qarashlar.

9. Li Yamei, O. Ochilov . Xitoycha o'zbekcha maqol, matn va iboralar lug'ati. T. 2011 y.   10. S. Nasirova, S. Xoshimova. Xitoycha o'zbekcha so'zlashgich. T. 2010 y.   11. 现代汉语词典. 北京商务印书馆, 2002 年。   12. 现代汉语使用语法分析. 清华大学出版社, 2004年   Axborot manbaalari: 13. http://www(kitay)yelikaya Stena-Kitay: Kitayskiy yasik: Osnovie svedeniya/ 14. www.baidu.cn
7. O'quv dasturi "Xitoy filologiyasi" kafedrasida ishlab chiqilgan 2021-yil "26" 08 dagi "1"-sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.   O'quv dasturi Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti kengashining 2021-yil "28" 08 dagi "1"-sonli bayoni bilan tasdiqlangan.
8. Fan/modul' uchun mas'ul: Shazamantov Sh. I. - "Xitoy filologiyasi" kafedراسi, siyosiy fanlar nomzodi.
9. Taqrizchilar: A. Karimov – TDSHU "Xitoy filologiyasi" kafedراسi v.b. professori, filologiya fanlari nomzodi. D. Kulmamatov– O'ZDJTU Turk tili kafedراسi professori, filologiya fanlari doktori. B. Abdushukorov - O'ZMU o'zbek filologiyasi kafedراسi dotsenti, filologiya fanlar nomzodi.

4.	VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: • Mantiqiy metodlari: induktiv va deduktiv metodlar; • Gnostik metodlar: reproduktiv, muammoli vaziyat, ilmiy taxlil; • Perseptiv metodlar: ma'lumotni og'zaki nutq orqali ifoda etish; • Taqdimotlar.
5.	VII. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan mavzular haqida mustaqil mushohada yuritish vajoriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.
6.	Asosiy adabiyotlar 1. Shazamanov Sh. I.. Mutaxassislik nazariy masalalari. T. 2011 2. Karimov A. Xitoy tili haqida hisob so'zlar. T. 2003. 3. Darslik: Yangi amaliy xitoy tili kursi. 新实用汉语课本. (Новый практический курс китайского языка.) 北京语言大学出版社 2010 4. A.Karimov. Sh.Hidoyatova. E.Aminov. Xitoy tili grammatikasi. - T., 2004. 5. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollarga bag'ishlangan majlisidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi. // Xalq so'zi gazetasi. 2017 yil 16 yanvar', №11. 6. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – T.: O'zbekiston, 2016. - 56 b. 7. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – T.: O'zbekiston, 2017. - 48 b. 8. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – T.: O'zbekiston, 2017. – 488 b.

Ven Yan yozma tilining yuzaga kelishi, takomili va xususiyatlari o'rganiladi   12 - mavzu. Ilk ven Yan yozma tili.   O'rta asr venyan tili, ven Yan tilida yaratilgan asarlar haqida ma'lumot beriladi   13 - mavzu. O'rta venyan yozma tili.   Kechki venyan tili, Uni yakka lashuvi, bay Xua ogzaki yozma tili bilan munosabatga kirishishi o'rganiladi   14 - mavzu. Kechki venyan tili va xususiyatlari.   Xitoy bayxua tilining yuzaga kelishi, u tilda yaratilgan hikoya va novellalar, bay Xua tilining takomil masalasi o'rganiladi   15 - mavzu. Xitoyda bayxua og'zaki tilining paydo bo'lishi va takomil masalasi.   Bayxua ning zamonaviy xitoy tilini shakllanishdagi o'rni va ta'siri bugungi Kun nuqtai nazardan o'rganiladi.   III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar   Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tasiya etiladi: Amaliy mashg'ulotlar mul'timedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.   1. Ilk bayxua og'zaki tili.   2. Yuan sulolasi davri xitoy tili va xususiyatlari. Ching sulolasi davrida xitoy tili va ikki tillik masalasi.   3. Ming davri xitoy tili.   4. Xitoy tilining rivojida Van yanminning o'rni.   5. xitoy tilida uchraydigan turkiy tili birliklar.   6. Xitoy tili fonetikasi haqidagi nazariy qarashlar.   7. Hind tilshunosligining xitoy tiliga ta'siri.   8. Xitoy tilining rivojida G'arb tilshunosligining o'rni.   9. XIX asr xitoy tilshunosligi.   10. XX asr xitoy tilshunosligi va takomil masalasi.   11. XIX asr xitoy tilshunosligi haqidagi nazariy bilimlar.

12. Djon Djayls alifbosi.   13. Xitoy yozuviga asoslangan palladiy transskripsiyasi.   14. Xitoy tilida paydo bo'lgan neologizmlar.   15. Xitoy tilshunosligining bugungi qiyofasi.   IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar   Mustaqil ta'lim uchun etiladigan mavzular: 1. Qadimgi xitoy tilining vujudga kelishi.   2. Qadimgi xitoy mumtoz asarlar tili.   3. Xitoy tilining rivojida Konfusiy maktabining o'rni.   4. Xitoy tilining rivojida legizm maktabining o'rni.   5. Xitoy tilining rivojida modi-mantiqchilar maktabining o'rni.   6. Xitoy tilini davrlashtirishga oid qarashlar.   7. G'arb sinologiyasi maktabi xitoy tilini davrlashtirish haqidagi nazariy qarashlari.   8. Rus-sovet sinologiyasi maktabining xitoy tilini davrlashtirish haqidagi nazariy bilimlari.   9. Rus-sovet sinologiyasi maktabi tomonidan xitoy tilining o'rganilishi.   10. Ven Yan yozma tilini o'rganishga bag'ishlangan asarlarni tahlili.   11. Bayxua og'zaki tilini o'rganishga bag'ishlangan manbalar haqidagi nazariy bilimlar.   12. Vanglining xitoy tilshunosligi haqidagi nazariy qarashlari.   13. Iyushisyaning xitoy tili haqidagi nazariy qarashlari.   14. Gominkayning xitoy tili haqidagi nazariy qarashlari.   15. Bugungi xitoy tilida yuzaga kelayotgan yangi tendensiyalar va ularning xususiyatlari.   16. xitoy tilining bugungi geografiyasi.   17. xitoy tilida paydo bo'lgan neologizmlar.   18. G'arb sinologiyasida bugungi xitoy tilini o'rganishda yuzaga kelayotgan muammolar va ularning yechimlari.

19. Xitoy tilining bugungi mavjei va taraqqiyot xususiyatlari.   20. O'zbek sinologiyasi tomonidan xitoy tilining o'rganilishi.   21. MDHda xitoy tilining o'rganilishi.   22. Xitoy tilining rivojida bugungi rus sinologiyasining o'rni.   Talaba mustaqil ishini tayyorlashda muayyan fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanishi mumkin: • Darsliklar va o'quv qo'llarnalarning mavzu va boblarini o'rganib chiqish;   • Maxsus adabiyot asosida mavzular ustida ishlash;   • O'quv-ilmiy-tadqiqot faoliyati bilan bog'liq mavzularni chuqur o'rganish;   • Ta'lim olishning faol va muammoli usullarni qo'llangan o'quv mashqlar;   • Taqdim etilayotgan mavzu bo'yicha referat, esse, maqolalar tayyorlash;   • Mavzu bo'yicha slyaid-prezentatsiyani tayyorlash;   • Ilmiy ma'ruza tayyorlash va taqdimoti;   Mustaqil ta'lim tushunchasi quyidagi maqsadlarni nazarda tutadi: unga ko'ra talabalarning yil bo'yi olgan nazariy va amaliy bilimlarini mustahkamlagan holda ularni mustaqil ish olib borishga yo'naltiradi. Mustaqil ta'lim organi tilda muayyan qonun-qoidalar asosida ish ko'riladi.   V. Talim natijalari / Kasbiy kompetensiyalari   3.   Talaba bilishi kerak: • o'qitilayotgan sharq tilining nazariy masalalari, asosiy sharq tilining dunyo tillari orasida tutgan o'rni, ushbu tilda yaratilgan yozma manbalariga tasnifiy yondashish, yozma manbalarining tili xususiyatlari, o'qitilayotgan sharq tilining asosiy manbalari, yozma adabiy tilning yuzaga kelishi va uning tarixiy takomili haqida <i>tasavvurga ega bo'lishi</i>;   • o'qitilayotgan sharq tilining taraqqiyot qonuniyatlarini, o'qitilayotgan tilning kerakli masalalarini aniqlash, o'qitilayotgan sharq tili muammolarini tadqiq etish uchun zarur materiallarni izlab topish, tasnif qilish va tizimli asosda tahlil qilish va ulardan <i>foydalana olishi</i>;   • o'qitilayotgan sharq tiliga xos tipik hodisa-qonuniyatlarini tilshunoslikning umumiy qonuniyatlari bilan bog'lay olish bo'yicha <i>tajriba va ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak</i>.